

OPRACOWANIE PYTANIA

**Czy możliwe jest zbudowanie doskonałego państwa?
Omów zagadnienie na podstawie utworu *Rok 1984*
George'a Orwella. W swojej odpowiedzi uwzględnij
również wybrany kontekst.**

LEKTURA BAZOWA

George Orwell, *Rok 1984*

EPOKA

Literatura współczesna

ŹRÓDŁO

ustna.odrabiamy.pl

ZESKANUJ TELEFONEM ALBO KLIKNIJ

Kursy maturalne

Pakiet 10 kursów do matury 2027 od Odrabiamy.pl.

Przećwicz to pytanie

Darmowy symulator matury ustnej. Ocena wg kryteriów CKE.

Posłuchaj

Darmowy kurs z opracowaniem pytań jawnych 2027.

1

O co tak naprawdę pyta komisja

Orwell odpowiada przecząco: państwo doskonałe jest niemożliwe, bo projekt idealnego porządku wymaga totalnej kontroli nad ludźmi - a więc zamienia się w totalitarne piekło. *Rok 1984* to antyutopia: pokazuje, że im doskonalsze ma być państwo, tym mniej miejsca zostaje na wolność, prywatność i prawdę. Trzeba omówić narzędzia kontroli: inwigilację, propagandę, fałszowanie historii, nowomowę ograniczającą samo myślenie i terror łamiący jednostkę od środka.

doskonałe państwo	Projekt idealnego ładu, w którym wszystko jest zaplanowane; komisja oczekuje, że zauważysz jego drugą stronę: doskonałość wymaga, żeby ludzie byli przewidywalni, a więc kontrolowani.
antyutopia	Gatunek, który pokazuje utopię zrealizowaną i jej koszty: Oceania to obraz społeczeństwa, w którym porządek osiągnięto ceną wolności, prawdy i prywatności. Nazwij gatunek, bo z niego wynika odpowiedź na pytanie.
czy możliwe	Pytanie rozstrzygające, więc komisja czeka na jasne stanowisko i argumenty. Orwell odpowiada przecząco, ale ty masz to udowodnić na mechanizmach władzy.

KOMISJA CHCE USŁYSZEĆ

- ✓ Stanowisko, że doskonałe państwo jest niemożliwe, bo jego budowa wymaga totalnej kontroli nad człowiekiem, która niszczy wolność, prawdę i samego człowieka.
- ✓ Co najmniej trzy mechanizmy władzy w Oceanii zilustrowane konkretnymi: teleekrany i Policja Myśli, fałszowanie historii w Ministerstwie Prawdy, nowomowa i dwójmyślenie, a także złamanie Winstona jako dowód, że system nie zostawia miejsca na jednostkę.
- ✓ Kontekst pokazujący realne wzory Oceanii (na przykład stalinizm) lub tradycję utopii oraz wniosek, że obietnica doskonałości bywa wstępem do zniewolenia.

2 Co wziąć z lektury i jaki kontekst wybrać

Z LEKTURY BAZOWEJ

- Inwigilacja: teleekrany w każdym mieszkaniu członków Partii odbierają i nadają jednocześnie, na ulicach wiszą plakaty z twarzą Wielkiego Brata i napisem, że on patrzy, a Policja Myśli aresztuje za wyraz twarzy. Znaczenie: państwo doskonałe musi widzieć wszystko, więc znosi prywatność.
- Ministerstwo Prawdy: Winston Smith poprawia stare numery gazet tak, by przeszłość zawsze zgadzała się z aktualną linią Partii, a ludzie usunięci z historii stają się nieosobami. Znaczenie: kontrola nad pamięcią jako fundament władzy; bez przeszłości nie ma miary, którą można by ocenić państwo.
- Nowomowa i dwójmyślenie: Syme pracuje nad kolejnym wydaniem słownika i tłumaczy Winstonowi, że celem jest zawężenie zakresu myślenia, aż myślozbrodnia stanie się niemożliwa; hasła Partii głoszą, że wojna to pokój, wolność to niewola, a ignorancja to siła. Znaczenie: doskonałe państwo sięga do samego myślenia.
- Podział społeczeństwa: Partia Wewnętrzna, Partia Zewnętrzna i prole, a nad wszystkim wizerunek Wielkiego Brata; wieczna wojna z Eurazją lub Wschódazją utrzymuje niedostatek i posłuszeństwo. Znaczenie: ład Oceanii służy nie ludziom, lecz utrzymaniu władzy.
- Winston i Julia: dziennik z napisem przeciw Wielkiemu Bratu, spotkania w pokoju nad sklepem pana Charringtona, który okazuje się agentem Policji Myśli, aresztowanie, tortury prowadzone przez O'Briena, pokój 101 ze szczurami i zdrada Julii. Znaczenie: jednostka nie ma szans, państwo doskonałe łamie ją od środka.
- Zakończenie (opcjonalnie): Winston siedzi w kawiarni Pod Kasztanem, przyjmuje bez sprzeciwu komunikaty o zwycięstwach i czuje, że kocha Wielkiego Brata. Znaczenie: system osiągnął doskonałość, ale za cenę zniszczenia człowieka, co jest ostateczną odpowiedzią na pytanie z polecenia.

HISTORYCZNOLITERACKI

POLECANY

Tradycja utopii i antyutopii (*Utopia* Tomasza Morusa, *Nowy wspaniały świat* Aldousa Huxleya)

Morus opisał idealne państwo, w którym wszystko jest wspólne i zaplanowane, a Huxley pokazał, że zaplanowane szczęście wymaga odebrania ludziom wolności wyboru. Umieszczenie *Roku 1984* w tej tradycji pozwala pokazać, że literatura od dawna podejrzewa projekt doskonałości o skłonność do przemocy.

HISTORYCZNY

Totalitaryzmy XX wieku, zwłaszcza stalinizm (kult jednostki, czystki, fałszowanie historii)

Orwell wzorował *Oceanię* na ZSRR pod rządami Stalina: kult wodza, procesy pokazowe, wymazywanie skazanych ze zdjęć i encyklopedii, wszechobecna policja polityczna. Kontekst pokazuje, że obietnica sprawiedliwego ustroju zamieniła się w realny terror, a więc diagnoza z powieści ma pokrycie w historii.

LITERACKI

***Inny świat*, Gustaw Herling-Grudziński**

Łagier w Jercewie to dokument tego, co dzieje się, gdy państwo buduje idealny ustrój siłą: głód, praca ponad siły, donosy i wymuszone zeznania łamią ludzi tak, jak Ministerstwo Miłości łamie Winstona. Herling pokazuje jednak także opór (Kostylew), którego Orwell już nie dopuszcza.

3 Mapa wypowiedzi

- 1 Teza: budowa państwa doskonałego jest niemożliwa, bo wymaga totalnej kontroli, która niszczy człowieka – rzekomy cel tego państwa.
- 2 Narzędzia władzy w *Oceanii*: inwigilacja, propaganda i kult Wielkiego Brata jako fundament posłuszeństwa.
- 3 Kontrola prawdy i języka: fałszowanie historii oraz nowomowa – państwo doskonałe musi zawładnąć nawet myślą.
- 4 Losy Winstona i Julii: bunt jednostki i jego złamanie przez terror – dowód, że system nie zostawia miejsca na człowieczeństwo.
- 5 Kontekst: *Utopia* Tomasza Morusa – władza wyznacza obowiązki i sposób spędzania dni wolnych, narzuca jednakowe stroje i przenosi dzieci między rodzinami, by regulować liczebność miast; ograniczenie wolności bliźniacze wobec *Oceanii*.
- 6 Wniosek: literatura o państwach doskonałych ostrzega, że obietnica doskonałości bywa wstępem do zniewolenia.